

Posudek oponenta disertační práce

<u>Student :</u>	Mgr. Veronika Benešová
<u>Název práce:</u>	Možnosti soužití homosexuálních párů v zemích Evropské unie
<u>Školitel:</u>	doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.
<u>Oponent:</u>	doc. MUDr. Michal Pohanka, Ph.D.

Disertační práce Mg. Veroniky Benešové: „*Možnosti soužití homosexuálních párů v zemích Evropské unie*“ je zpracována na 247 stránkách textu a doplněna seznamem literatury, která obsahuje 148 citací včetně recentních citací českých i zahraničních autorů. Práce je dokumentována 10 grafy a 160 tabulkami. Je klasicky členěna na kapitoly: 1. Současný stav. 2. Cíl práce a hypotézy. 3. Metodika. 4. Výsledky. 5. Diskuse. 6. Doporučení pro praxi. 7. Závěr. Seznam použitých zkratk a seznam klíčových slov usnadňuje čtenáři orientaci v textu.

Cílem práce byl průzkum názorů homosexuálních, heterosexuálních a bisexuálních respondentů na současnou právní úpravu homosexuálních párů. Autorka se v průzkumu zaměřila na otázku, zda je podle názorů respondentů právní úprava odpovídající jejich potřebám a zda nedochází vzhledem k sexuální orientaci k některým formám diskriminace.

Autorka formulovala tři hypotézy, které se pokusila v práci potvrdit nebo vyvrátit: 1. Zákon o registrovaném partnerství z pohledu homosexuálů nedostatečně řeší úpravu soužití homosexuálních párů. 2. Homosexuální pár žijící ve společné domácnosti je společností diskriminován. 3. Homosexuálně orientované ženy sdílejí společnou domácnost více než homosexuální muži. Z výše uvedeného vyplývají autorčiny 3 výzkumné otázky: 1. Je přiznání homosexuální orientace diskriminující? 2. Spatřují homosexuálně orientovaní lidé nějaké nejasnosti v zákonné úpravě homosexuálního soužití? 3. Mají možnost obrátit se na odborníky v jejich problematice?

V závěru práce se autorka vrací podle očekávání k cílům práce a k pracovním hypotézám a konstatuje, že cíle práce byly splněny. To je kladem této práce.

K práci mám pochopitelně řadu kritických připomínek. Autorka uvádí, že mužskost a ženskost jsou spíše než ontologicky dané identity - role, které ve společnosti hrajeme. Každý máme schopnost naučit se do jisté míry hrát obě role. Pouze výchovou a socializačními tlaky jsme povzbuzováni k tomu, abychom v sobě jednu roli posilovali a přítomnost druhé potlačovali. Toto stanovisko, tak jak bylo formulováno není správné. Vycházelo by z toho, že homosexualita je výsledkem výchovného působení rodičů a to vzhledem k tomu, že přes naprosto rozdílné modely výchovy v různých kulturách se homosexualita objevuje v populaci v přibližně stejném procentu. Na jiném místě (str. 17) autorka cituje: Homosexualita je geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při které jedinec za podmínek možnosti svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniklý vztah se svoji kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu. Tato formulace také není správná. Studie jednovaječných dvojčat a dvojvaječných dvojčat ukazují, že genetická determinace je faktor, který odpovídá za 50 % sexuální orientaci nositele. To ovšem nevyklučuje mimo genetickou determinovanost jiné nedědičné biologické faktory např. somatické mutace nebo odchylky

vyvolané různými vlivy během nitroděložního vývoje mozku a po případě v dalších letech ontogenetického vývoje. Vytýkám autorce, že obě protichůdné definice nekomentuje.

V odstavci Subkultura autorka používá termínů používá termínu image. I když tomu každý rozumí, v odborném textu používáme termíny mrtvých jazyků, latiny a řečtiny, a vyhýbáme se anglicismům. Pokud neexistuje český obecně přijatý ekvivalent doplňujeme každý termín výkladovým českým překladem. Tento nedostatek se pak v dalším textu vyskytuje opakovaně. Autorka používá termíny gay a lesba. Slovo gay je hovorové i v angličtině, slovo lesba není součástí českého jazyka, který dovoluje termín lesbička. Myslím si, že ve vědecké práci v češtině je správné používat termíny homosexuální muž a homosexuální žena. Na stránkách 31 – 40 autorka popisuje legislativní proces schvalování zákona o registrovaném partnerství v Poslanecké sněmovně parlamentu České republiky. Tato stať je v pořádku, ale autorka se zde dopouští jedné nepřesnosti. Nešlo o vládu ČSSD, ale o koaliční vládu s převahou ČSSD. Po vrácení zákona do Poslanecké sněmovny Prezidentem republiky autorka píše, že ČSSD pojala přijetí zákona jako možnost soupeření s prezidentem Václavem Klausem, kterého tradičně prohlásila za příznivce ODS a nepřímo apelovala prostřednictvím užšího vedení, aby prezidentovo veto přehlasovali. Tím, že autorka interpretuje motivy jednotlivých stran opouští vědecký jazyk, který na tomto místě připouští pouze popis procesu a nikoliv interpretaci motivů.

Metodika odpovídá cílům. Ke zvážení je, zda skupina heterosexuálně orientovaných respondentů není příliš malá, zda neměla být doplněna větší kontrolní skupinou získanou mimo internet, ale vzhledem k tomu, že to nemění ani cíl studie ani výsledky není tato kritická připomínka zásadní.

Výsledky jsou vyjádřeny tabulkami. Pro větší čtivost by bylo vhodné jako podtext tabulky vypsát přesnou formulaci otázky, i když hodnocení pod tabulkou tuto informaci podává. Tabulky obsahují redundantní informace. Pokud je uveden počet odpovědí „ano“ a počet odpovědí „ne“ pak „celkem“ je přirozeně součet těchto dvou čísel. Přehlednosti by pomohlo vyjádřit odpovědi „ano“ a „ne“ v % a dopsat celkový počet odpovědí, aby si čtenář nemusel zpaměti provádět tento příslušný výpočet. Za úvahu by stálo alespoň některé tabulky nahradit sloupcovými diagramy. Statistické metody jsou správně aplikovány.

Diskuse je formulována přijatelně. Zda by neměla být hlubší v některých otázkách se zahrnutím více citovaných prací je otázkou názoru a tuto připomínku pak autorka nemusí brát jako výtku.

Závěr je formulován odpovídajícím způsobem. Autorka nepotvrdila hypotézu 1. Zákon o registrovaném partnerství z pohledu homosexuálů nedostatečně řeší úpravu soužití homosexuálních párů. Hypotézy 2. Homosexuální pár žijící ve společné domácnosti je společností diskriminován a 3. Homosexuálně orientované ženy sdílejí společnou domácnost více než homosexuální muži autorka potvrdila.

ZÁVĚR:

V souhrnu možno říci, že klady práce převažují nad nedostatky, autorka splnila cíl disertační práce, prokázala schopnost tvůrčí činnosti, a proto **doporučuji práci k obhajobě a navrhuji udělení titulu PhD.** ve vědním oboru Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů.

Kromě požadavku komentovat dva rozdílné názory na vznik sexuální orientace, determinace sexuální orientace učení a determinace sexuální orientace dědičností, nemám na autorku další otázky.

Místo vypracování a datum: Brno, 3.5.2010

Podpis:

Oponentský posudek disertační práce

Autor: Mgr. Veronika BENEŠOVÁ

Název práce: Možnosti soužití homosexuálních párů v zemích Evropské unie

Školitel: Doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

Oponent: Doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc.

Vlastní hodnocení:

Problematika institucionalizace soužití stejnopohlavních dvojic je velice aktuální. Týká se sice několikaprocentní sexuální menšiny, avšak globálně se stále vedou politické spory o povaze takového soužití a o jeho právním vymezení. V Česku máme institut registrovaného partnerství od roku 2006, a tak je nesporně zajímavé, podívat se na tento institut očima zainteresovaných jedinců. Rovněž tak je velmi aktuální, zabývat se právní úpravou v ostatních státech EU a zkušenostmi zástupců dotčené menšiny z některých těchto států.

Hlavním cílem, který si autorka stanovila, byl průzkum názorů zainteresovaných respondentů na stávající českou úpravu (registrované partnerství osob stejného pohlaví).

Stanovené hypotézy:

1. Zákon z pohledu homosexuálů řeší úpravu soužití nedostatečně
2. Stejnopohlavní páry, které spolu žijí, se cítí být většinovou společností diskriminovány
3. Homosexuální ženy sdílejí společnou domácnost častěji, než homosexuální muži

Byl vypracován specifický dotazník, který pak vyplňovali na Internetu respondenti, kontaktovaní na webových serverech, které se zabývají problematikou homosexuální minority. Odpovědi byly shromážděny od 1019 (243 M, 776 Ž) a 738 respondentů z jiných zemí EU.

Také zorganizovala skupinovou debatu s 12 HS respondenty, kontaktovanými skrze sdružení LGBT (3Ž a 9M).

V úvodu práce je přehled aktuálního stavu situace homosexuální minority v Česku a v Evropské unii. Také přehled právních norem, používaných pro institucionalizaci stejnopohlavních párů.

Výsledky

Výsledkem práce jsou nesporně zajímavá zjištění, týkající se zejména postojů homosexuální menšiny k instituci registrovaného partnerství. Také názorů této minority o vztazích k majoritní společnosti (prožívání diskriminace, souvislosti coming outu a podobně).

Respondenti uvádějí, že jen několik procent z nich se ve vztahu k sexuální orientaci setkala s fyzickým násilím, zhruba polovina pak s nějakou formou diskriminace.

Je zřejmé, že většina respondentů považuje institut registrovaného partnerství za pozitivní. Zarážející je skutečnost, že velká část respondentů příslušný zákon vůbec nezná.

Cenné je zjištění, že do registrovaných partnerství vstupuje podstatně více mužských dvojic, než párů lesbických.

Většina respondentů soudí, že vstup do registrovaného partnerství má jistý stigmatizační náboj a může být důvodem k větší diskriminaci ze strany okolí.

Respondenti by uvítali zrovnoprávnění registrovaného partnerství s klasickým manželstvím ve vztahu k adopci dětí, a také ve vztahu k vzájemné vyživovací povinnosti partnerů a společnému užívání bytu.

Jak ve výsledcích skupinové diskuse s homosexuálními jedinci, tak v dotaznících se vyskytuje poměrně vysoká potřeba sociálních služeb v podobě specializovaných poraden.

Nezdá se, že by odpovědi zahraničních respondentů byly v příkrých rozporech s tím, co uvádějí české subjekty.

Práce má 274 stran textu, obsahuje několik desítek tabulek s podrobnými statistickými analýzami.

Připomínky:

Internetový způsob administrace dotazníku je jistě nezvyklý. Ve vztahu ke studované problematice jde však o prakticky jediný způsob, jak získat větší soubor respondentů z výrazné společenské minority. Autorka to ostatně v úvodu práce obšírně diskutuje a komentuje.

s.14 Autorka píše o tom, že sexuální role vzniká jen výchovou – jde samozřejmě ve skutečnosti o interakci vrozených a získaných faktorů.

s.16 Ve vztahu k „genderu“ by se měl alespoň zmínit český výraz „sexuální role“

s. 17 definici HS jako „geneticky determinovaný stav“ nelze přijmout /spíše biologicky, prenatálně apod./

Chybí vsazení HS do historického konceptu. HS tady byla odjakživa a postoje k ní se měnily všelijak....

s. 22 sex prožívání „je nepřesnějším“ ??

s.60 opravdu můžeme použít termín „homosexuální rodiny“?

s.94 „judistce“ – justice?

Tab. 9 (s.100)

Dělení respondentů na homosexuály(683), „heterosexuály i s HS zkušeností“ 107 A bisexuály 229 je diskutabilní, avšak respondenti se tak sami deklarovali. Když už jejich dělení přijmeme, bylo by zajímavé vědět, jak se od sebe v postojích ty skupiny lišily.

Tab. 23 Diskriminace při poskytování sexuálních služeb ??? (s.106). Jistě zdravotních.

Tab.26 Diskriminace církevními, nebo jinými členy církve? Podivný nadpis (s.107)

s.209 V české „sexuální vědě“ dnes názory Kurta Freunda o HS nehrají velkou roli (napsal svou monografii o HS mužů 1962 a v roce 1968 emigroval. Biologická podmíněnost HS orientace se předpokládá většinou mezinárodní sexuologické odborné veřejnosti. Existují samozřejmě stále jedinci, kteří přisuzují rozhodující vliv „psychosociálním vlivům“. Existenci „bisexuální orientace“ nebyla nikdy spolehlivě prokázána psychofysiologickým vyšetřením. Hájí ji zejména psychologové a odborníci, kteří pracují s verbálními testy a dotazníky.

s.222 adopce dětí – je pravda, že každý může požádat o osvojení dítěte, ale je-li v manželství, musí mít souhlas druhého z manželů.

s.223 „heterosexistické právní precedenty“ mně v Česku nejsou známy.

s.224 – 226 to, že výchova dětí ve stejnopohlavních párech neznamená jejich výchovné poškození je jistě pravda, avšak tato debata patří spíše do úvodní části práce, než do diskuse.

s.252 3. popisuje se problém absentujícího společného užívání bytu RP, ale odstavec je uzavřen větou „Doporučuji uzavření registrovaného partnerství“ – proč?

LITERATURA

9. Internalizovaná „homofonie“?

79. Určitě to psal „Motoušek“? nejde o O.Matouška, jako shora?

Doplňující otázky oponenta:

Vyskytly se nějaké evidentně nesmyslné či provokativní dotazníkové odpovědi? A jak s nimi bylo naloženo?

V diskusi absentuje širší mezinárodní pohled (jak je tomu v zemích EU, co brání mezinárodnímu uznání RP osob stejného pohlaví jako mezinárodně respektované instituce? atd.)

Kdo by měl být těmi „vystudovanými odborníky“ na HS minoritu, které práce zmiňuje? Asi bychom měli očekávat iniciativu ze strany nevládních organizací?

Závěr

Přes uvedené připomínky je práce výrazným příspěvkem ke studiu gay a lesbické minority. Ve vztahu k registrovanému partnerství osob stejného pohlaví jde o prioritní průzkum. Práce je zpracována pečlivě, obsahuje řadu pozoruhodných poznatků a představuje dobré východisko pro podrobnější studium dané problematiky. V budoucnu jistě bude možné získat praktické zkušenosti zúčastněných osob s institucí registrovaného partnerství a zabývat se praktickými problémy těchto osob.

Práce splňuje podmínky k udělení hodnosti Ph.D. v oboru Prevence, náprava a sociální problematika dětí, dospělých a seniorů.

V Praze 17.5.2010

J.Zvěřina

OPONENTSKÝ POSUDOK NA DIZERTAČNÚ PRÁCU

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Študijný odbor : **Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů.**

Název dizertačnej práce : **Možnosti soužití homosexuálních páru v zemích Evropské unie**

Rozsah : **274 strán**

Autor : **Mgr. Veronika BENEŠOVÁ**

Školitel dizertačnej práce : **doc. Ing. Lucie KOZLOVÁ, PhD.**

Oponent dizertačnej práce: **prof. JUDr. Robert VLČEK, PhD., MPH**

prvý prorektor

Vysoké školy zdravotnictva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava.

Dizertačná práca : Mgr. Veronika BENEŠOVÁ

Dizertačná práca je systematicky členená na 6 kapitol a prvá kapitola je tvorená niekoľkými podkapitolami:

1. **Súčasný stav**
2. **Cieľ práce a hypotézy**
3. **Metodika**
4. **Výsledky**
5. **Diskusia**
6. **Doporučenia pre prax**

Autorka vo svojej dizertačnej práci predkladá ucelený prehľad legislatívneho vývoja krajín Európskej únie v oblasti spoluzitia osôb rovnakého pohlavia, ako i pohľad verejnosti na homosexualitu, ako odlišnú sexuálnu orientáciu, ktorá aj v súčasnosti znepríjemňuje a strpčuje život týmto jedincom a výrazne ju obmedzuje, alebo dokonca znižuje jej kvalitu.

V súčasnej dobe sa o fenoméne sexuality vedie v odbornej, laickej a mediálnej verejnosti búrlivá diskusia. Jej výsledky sú často krát rozporuplné, nejednoznačné, čo ovplyvňuje aj spoločenské postavenie tejto menšiny. Preto považujem voľbu autorky na túto tému spracovať dizertačnú prácu za veľmi zodpovednú, ťažkú a odvážnu.

Názory na sexualitu a všetko čo s ňou súvisí od začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia až po súčasnosť prekonali veľký posun a to nielen u nás, ale i v celosvetovom meradle. Česká republika patrí ku krajinám, kde sa na homosexualitu verejnosť pozerá liberálne i keď sa kde tu vyskytnú ojedinelé prípady diskriminácie takto orientovaných jedincov.

Autorka sa v podkapitolách prvej kapitoly podrobne venuje danej problematike a to od stručnej charakteristiky základných pojmov ako je homosexualita, homofóbia, Coming out, príčiny vzniku homosexuality, sexuálna identifikácia, sexuálne prežívanie. Výstižne poukázala i na diskrimináciu na základe sexuálnej orientácie až po právny poriadok Českej republiky v nadväznosti na legislatívny vývoj registrovaného partnerstva.

Autorka spracovala modely uzákonenia spolužitia osôb s homosexuálnou orientáciou na holandskom, severskom a francúzskom modely veľmi výstižne a zaujímavo, poukázaním na spoločenské diskusie, ktoré vyústili do prijatia zákonov jednotlivých krajín až po rozdiely v jednotlivých modeloch z čoho je zrejماً jej odborná erudovanosť v danej problematike.

V ďalších podkapitolách sa autorka podrobne venuje legislatívnemu vývoju registrovaných partnerstiev vo vybraných štátoch Európskej únie, ktoré je možné rozdeliť podľa štátov, ktoré majú rovnakú právnu úpravu tohto inštitútu, alebo podobnú, poprípade nemajú žiadnu legislatívnu úpravu. Autorka do tohto súhrnu zaradila predovšetkým štáty, ktorých úprava otázky spolužitia osôb rovnakého pohlavia je pre túto dizertačnú prácu ústredná a to už pre zmienené obmedzenie výberu na európske štáty. Jedná sa o Dánsko, Nórsko, Švédsko, Fínsko, Slovensko, Nemecko, Rakúsko, Veľká Británia a Česká republika- kde zákon o registrovanom partnerstve a o zmene niektorých súvisiacich zákonov uviedol registrované spoločenstvo výlučne otvorené pre rovnaké pohlavia od 1. júla 2006. Páry adoptovať deti nemôžu.

Tento legislatívny vývoj autorka veľmi prehľadne spracovala v tabuľke č.4 .

V ďalších podkapitolách svojej práce sa autorka venuje rodine ako malej primárnej skupine založenej na zväzku muža a ženy, pokrvným vzťahom rodičov a detí. Súčasnej situácii vo vyspelých krajinách, kríze rodiny v spojitosti na vysokú rozvodovosť, na veľké počty týraných, zneužívaných a zanedbávaných detí, kriminalite detí, ich narastajúcej agresivite v spojitosti so zlou ekonomickou situáciou mladých rodín. Upozorňuje tiež na narušenie tradičných foriem rodinného spolužitia a upúšťania od klasickej dominantnej úlohy muža, ako i nárast mimomanželských sexuálnych vzťahov a tolerancie k nim.

V Českej republike existuje množstvo homosexuálnych rodín, ktoré vychovávajú deti, napriek tomu, že Zákon o registrovanom partnerstve explicitne nedáva právo jednotlivcom adoptovať dieťa a asistovaná reprodukcia je v ČR prístupná iba heterosexuálnym párom.

Autorkiným cieľom dizertačnej práce je podať komplexný pohľad na inštitút homosexuality, jeho vývoj a legislatívnu úpravu zväzkov homosexuálne orientovaných osôb v krajinách Európskej únie ako i v Českej republike, pričom sa autorka venovala aj oblasti rodičovstva a jeho súčasným problémom. Z autorkinej práce sú zrejmé rozdiely v názoroch a právnych úpravách jednotlivých štátov EÚ.

Podrobná systematika práce ukazuje, že autorka venovala pozornosť všetkým otázkam, ktoré zo samotnej témy dizertačnej práce možno očakávať. Vhlbenie sa do vlastného textu práce poukazuje na racionálnu a selektívnu schopnosť autorky sústrediť sa na podstatné vybrané problémy, jej schopnosť analyzovať ich a z hľadiska teoretického i praktického zaujať i vlastný názor.

Pri spracovaní dizertačnej práce boli využité dostupné teoretické výstupy monografickej literatúry, tiež zdroje publikované v periodickej právnickej, sociálnej a zdravotnej literatúre a základné normatívne právne akty. Z jednotlivých prameňov následne autorka v dostatočnom rozsahu využíva citácie a preukazuje výbornú schopnosť pracovať s odbornou literatúrou

a taktiež preukázala erudovanú orientáciu v danej problematike. V práci využíva aktuálnu judikatúru, čo hodnotím vysoko kladne.

Po formálnej stránke je práca spracovaná na výbornej úrovni v stanovenom rozsahu a pri zachovaní všetkých predpokladov a náležitostí požadovaných pre tento druh prác. **Na obhajobe dizertačnej práce navrhujem vyjadrenie k tejto otázke:**

1. Prezentujte Váš vlastný názor na výchovu detí u homosexuálnych párov, a aká legislatívna úprava by bola podľa Vás najvhodnejšia pre tieto páry v ČR.

Na záver ako oponent dizertačnej práce konštatujem, že práca svojim obsahom a formou vypracovania je hodnotená vysoko kladne a odporúčam ju na ústnu obhajobu.

Po úspešnej obhajobe **odporúčam** komisii, aby bola doktorandke Mgr. Veronike Benešovej **udelené akademická hodnosť Philosophiae doctor (PhD).**

Bratislava, 06.06.2010.

Univ. Prof. JUDr. Robert VLČEK, PhD., MPH
prvý prorektor
Vysokej školy zdravotníctva a
sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava.